

עין משפט‏
גזר מצוה

מ:

שור שנגח ד' וה' פרק רביעי בבא קמא

מסורת הש"ס

אי תם הוה מודינא ומפטרינא.
הך פירכא לימא למ"ד מודה בקנס ואח"כ צאו עדים חייב וכי קאמר אפילו למ"ד פלגא נזקא ממונא ה"ה דהו"מ למפרך אפילו למ"ד פלגא נזקא קנסא ולמ"ד מודה בקנס ואח"כ צאו עדים חייב לימא ליה אי תס הוה מעריקנא ליה לאגמא אלא חדא

מייניהו נקט וא"ת והאיך יכול לטעון אי תס הוה מודינא אי תס הוה מעירקנא ליה הא קמן שלא הודה ולא הצריח אע"פ שהיה סגור שהיה תס וי"ל דמיד אחר נגיחה הוגד לו שהוא מועד וא"ת לישני כגון שיט עדים שלא הוגד לו משעת נגיחה עד שינא לבז"ד ואפ"ה לא הודה ולא הצריח הא לא שכח ועדיפא מיניה קמשני דקדס ז"ד ותפסוה:

הוה מעריקנא ליה לאגמא.
מימה מה טענה היא זו א"כ היה עושה שלא כדין ובשלמא לרבי ישמעאל דאמר ה' צ"ח נינהו ניחא קצת דאיכא למימר דהוה אכלנא ליה התם או מוצגינא ליה ולא הוה אלא כמזיק שעבדו של חצירו ופטור אבל לר"ע דאמר שותפין נינהו אי הוה מערק הוה גזול לו שורו לניזק ועוד דבז"ד יגדוהו אס לא ישלם אס יש לו וינ"ל שרונה לומר מתוך דברים אלו שהייתי עושה היה נזק מתפשר עמי בדבר מועט והיה מוחל לי וגמלא שהפסדתי כל היתרון:

אי הכי בעלים אמאי משלמין ח"נ ל"מא ל"ה אתפסתיה לתוראי ב'ו'.
וא"ת והרי הוא לא התפסו צדים דהא קדים צ"ד ותפסו והוא לא היה יודע שהוא מועד וי"ל דמיד כשנגח היה לו לחוש יותר שמא היה מועד דנהי דקודם נגיחה אין לו לחוש כ"כ לפי שאין הפסד מוזמן דשמא לא יגח אבל לאחר שנגח מוזמנין צ"ד לתפסו והיה לו לחוש להזהר שלא יפול ציד בית דין:
מן הבהמה להוציא הרובע ב'ו'.
בתמורה צפ' כל האסורין (דף כח: ושם) מפרש דגבי רביעה כמיצ צהמה ואיש אשר יתן שכנתו צהמה וגבי נעבד כמיצ לשון צקר כדכמיצ וימירו את כבודם בתנתי שור ומוקי לה התם ע"פ עד אחד או על פי צעלים דאי איכא עדים בני קטלא

וינהו ויחך צריימא פליגא אתנא דצי רצי ישמעאל דנפקא ליה צפרק אין מעמידין (ע"ז דף כג:) מכי משחתם צהם מוס כו' כל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה וע"ז **ל**מדה נאמר נוגח.
הא דלא קאמר

אם תם הוה מודינא ומפטרינא ואפילו למ"ד פלגא נזקא ממונא נימא ליה אי תם הוה הוה מעריקנא ליה לאגמא אלא הכא במאי עסקינן כגון דאקדים בי דינא ותפסיה אי הכי בעלים אמאי משלמים חצי נזק נימא ליה אתפסתיה לתוראי בידא מאן דלא מצינא לאשתעויי דינא בהדיה משום דא"ל אי אהדרתיה ניהלך לאו מיגך הוו שקלי ליה ונימא ליה אי אהדרתיה ניהליה הוה מעריקנא ליה לאגמא משום דא"ל סוף סוף לאו מעלייה הוו משתלמי הניחא היכא דאית ליה נכסי היכא דלית ליה נכסי מאי איכא למימר משום דא"ל כי היכא דמשתעבדנא לדידך הכי גמי משתעבדנא להאיך מדר' נתן דתניא ר'בי נתן אומר א"מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנים לזה ת"ל ונתן לאשר אשם לו הועד בבית שואל והחזירו לבעלים בעלים משלמין חצי נזק ושואל פטור מכלום סיפא ר'רשות משנה רישא רשות אינה משנה א"ר יוחנן תברא מי ששנה זו לא שנה זו * רבה אמר מדרישא רשות אינה משנה סיפא גמי רשות אינה משנה וסיפא היינו טעמא משום דא"ל לאו כל כמינך דמייעדת ליה לתוראי רב פפא אמר מדסיפא ירשות משנה רישא גמי רשות משנה ורישא היינו טעמא משום דכל מקום שהולך שם בעליו עליו:
ישור האצטרדין אינו חייב מיתה [וכו']:
איבעיא להו מהו לגבי מוצח רב אמר יכשר ושמואל אמר פסול רב אמר כשר אנוס הוא ושמואל

אמר פסול הרי נעבד בו עבירה מיתיבי ^במן הבהמה ^הלהוציא את הרובע ואת הנרבע מן הבקר להוציא את הנעבד מן הצאן להוציא את המוקצה ומן הצאן להוציא את הנוגח אמר רבי שמעון אם נאמר רובע למה נאמר נוגח ואם נאמר נוגח למה נאמר רובע מפני שיש ברובע שאין בנוגח ויש בנוגח שאין ברובע רובע *עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון נוגח משלם כופר רובע אינו משלם את הכופר לפיכך הוצרך לומר רובע והוצרך לומר נוגח קתני מיתה רובע עשה בו אונס כרצון נוגח לא עשה בו אונס כרצון למאי הלכתא לאו לקרבו לא לקטלא הכי גמי מסתברא דאי אמרת לקרבן נוגח לא עשה בו אונס כרצון לאו אונס ידידה כתיב ולא רצון ידידה כתיב אלא לאו לקטלא:
אמר מר נוגח משלם את הכופר רובע אינו משלם את הכופר ה"ד אילימא דרבעה וקטלה מה לי קטלה בקרנא מה לי קטלה ברביעה ואלא דרבעה ולא קטלה האי דלא משלם כופר משום דלא קטלה הוא אמר אב"י לעולם דרבעה ולא קטלה דאתויה לבי דינא וקטלוה מהו דתימא **ב**מאן

למה נאמר נעבד דההוא פשיטא דקיל מכולהו דלאו בר קטלא הוא וצעי קרא ימירא:
ויש בנוגח ב'ו'.
צמד מנייהו סגי דכיון דלא מפרשי קראי צהדיא הוה אוקימנא ליה צדדמי * ולא שיך למימר שקולים הם ויצאו שניהם דהני חומרות אין שקולות ולא משכחת שיקול אלא צריש מכילמין:
רובע עשה בו אונס כרצון.
וא"ת רובע צאונם היכי משכחת לה הא אין קישוי אלא לדעת וי"ל כגון שנתקשה למינו ותקפתו והציאתו עליה:
לאו לקרבן.
והשתא ה"ק נוגח לא עשה בו אונס כרצון כלומר השתא גמי שנכתב אין שיך להעמיד פסול קרבן שלו אלא כרצון כענין שיט צו חיוצ מיתה הלכך כשלא היה כתוב כלל אין שיך ללמוד אפילו רצון שלו מרובע כיון דלא אפשר למילף בכל ענין צין צאונם צין כרצון וא"ת אמאי ס"ד דלקרבן קאמר דפי' דחוק הוא כדמוכה צשמעמין ומה קשה ליה אי לקטלא קאמר דשיך שפיר לעשות קולא או חומרא פירכא מקטלא אקרבן כמו שעשה ק"ו מכופר אקרבן וי"ל כיון דלא מפרש צהדיא לענין מה עשה ולא עשה אונס כרצון משמע דלענין קרבן דליריי ציה קרא קאמר דאי לענין קטלא הוה ליה למימר לא חייב צו אונס כרצון:

א) [לעיל טו. וש"נ],
ב) פסחים לא. געין לו.
כמויות יט. פב. [נקודות],
טו-), א) [לעיל לו:],
ד) צבורות מא. תמורה כח.
נדח מא. זבחים פה:],
ה) [ויקרא כ, ו] (שמות כא, ו) ז"ל והכי,
ח) [לעיל לג.],

תורה אור השלם

1. והתורה את חזאיתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו והמישתו יסף עליו ונתן לאשר אשם לו:
במדבר ז
2. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכב קרבן ל'י מן הבקרה מן הדקך ומן הצאן תקריבו את קרבנכם:
ויקרא א ב

גליון הש"ס

גב' רבה אפר מדרשא רשות. כעין זה צעיונין דף קט ע"ז [נחמא דף קג ע"א וצחוס דף קג ע"ב]:
תוס' ד"ה ויש בו' ולא שיך לפרש. ענין עניס ד ע"פ מוס' ד"ה שקולים:

מוסף רש"י

פלגא נזקא ממונא. דין הוא ששלמנו ואינו קנס, ונפקא מינה דאי מודה מקמי דלמו סהדי לא מייפסד (דע"ל סו.) וזשלם על פי עצמו (בכזכות חא.) כפרק ארבעה אבות (לעיל טו.) פליגי צה, דקסנר פסם שזורים נגמחים הם ומדינא טלוהו צעי לשלומי דהוה ליה למיעטריה, ודחמנא הוא דחס עליה (סנהדרין ג.) ת"ל ונתן לאשר אשם לו. ולא כמד לאשר הטוה, אלא לאשר האשם שלו, ואשם הוא קרן כדאמרין כהנאל (ק). למי שהקנן שלו (בכזכות יט. ויכע"ז פסחים דא.) לאשר הקנן שלו, ולא כמיני לאשר נטשה צו (בכזכות כב.) מן הבהמה. אלס כי יקריב מהם מן הבהמה, ולא כל צהמה (נדח חא. תפורה כח.) מן הצאן. קרא כמיצ תוקרא ואם מן טאלן קרבו מן השפטים או מן העינים וגו', ודרשינן מן טאלן ולא כל טאלן, וכן טלוהו (בכזרות חא.) להוציא את הנעבד. שעשאוהו עבדות כוכבים (שם.) המוקצה. שהקלה והיפרס לעבודת כוכבים (שם.) הנוגח. את האדם ומת שהמית את האדם, והאי רובע וגרצע ונוגח דקמני, כגון על פי עד אחד או על פי הצעלים, דמדה בקנס פטור, הלכך להדיעט שרי ולגזוה אסור, אבל על פי שני עדים כסקילה הוא ולהדיעט גמי אסור (נדח חא.).